

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

دبیرخانه ستاد سلامت‌های و حمایت از مشاغل خانگی

الگوی توسعه مشاغل خانگی

تلفن : ۶۶۵۸۰۰۷۵

Email: dsmkhvk@yahoo.com

<http://mkh.mcls.gov.ir>

فهرست مطالب

- مقدمه ۱
۱. وضعیت فعلی مشاغل خانگی ۲
۲. وضعیت مشاغل خانگی در بازار و رابطه آن با مزیت های منطقه ای ۴
۳. الگوی توسعه مشاغل خانگی ۸
۴. مراحل اجرای الگوی توسعه مشاغل خانگی ۱۱
۵. وظایف دستگاه های اجرایی در مراحل اجرای الگو (همکاری های بین دستگاهی) ۱۳

بسمه تعالی

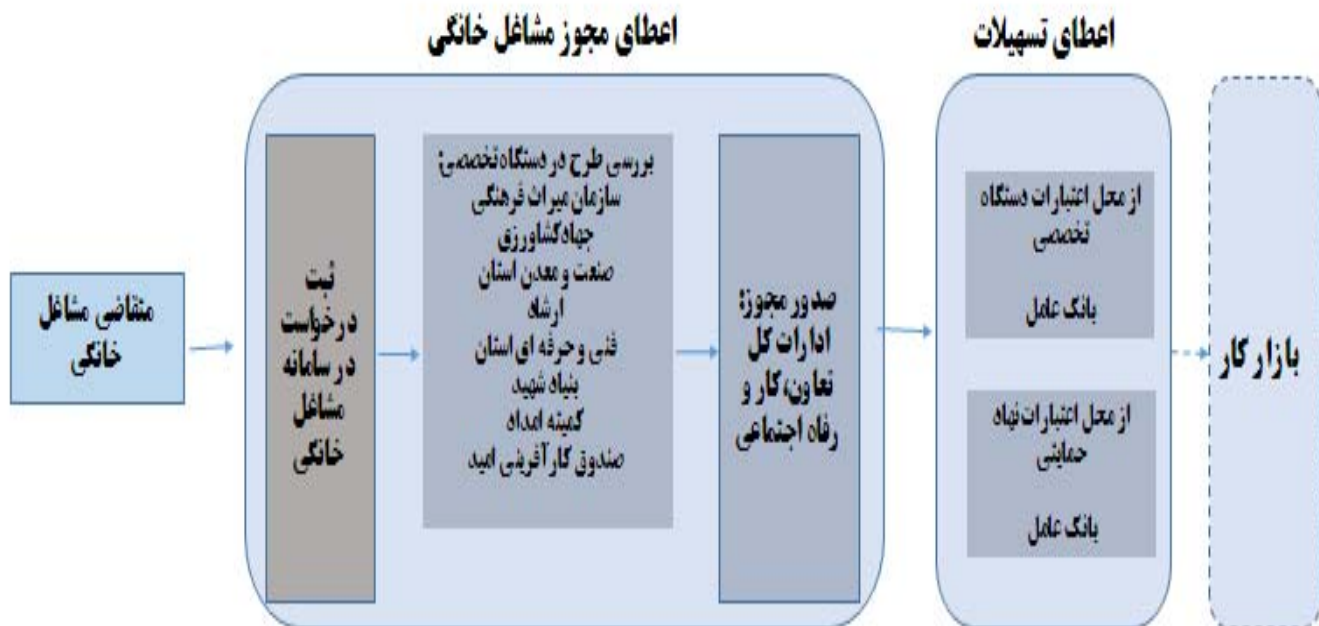
مقدمه:

براساس قانون مشاغل خانگی (مصوب سال ۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی) ، ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی یکی از سیاست‌های اشتغالزایی کشور می‌باشد. این برنامه هر ساله از طریق صدور مجوزها و حمایت‌های مالی و قانونی تداوم یافته و طی سالهای ۹۰ تا ۹۴ از حدود ۲۲۴۰۰۰۰ نفر متقاضی مشاغل خانگی ، برای بیش از ۱۳۰۰۰۰۰ نفر مجوز مشاغل خانگی صادر شده و حدود ۲۳۰۰۰ میلیارد ریال تسهیلات به بیش از ۶۱۴۰۰۰ نفر متقاضی پرداخت شده است.

با توجه به گذشت پنج سال از تصویب و اجرای قانون مشاغل خانگی، براساس تجارب حاصله، آسیب شناسی و مطالعات تطبیقی انجام شده ، مشکلات و مواردی نظیر: توسعه فعالیتهای شبکه ای- راهنمایی، مشاوره و ارزیابی متقاضیان - تنوع شیوه های آموزشی-بازار- توسعه رشته‌های نوین- توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی - هدفمندی حمایتها، در فرآیند فعلی مشاغل خانگی شناسایی شده که باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد. لذا با هدف رفع نواقص یادشده و حلقه های مفقوده ، فرآیند فعلی مشاغل خانگی مورد بازنگری قرار گرفته و مدل جدید توسعه مشاغل خانگی طراحی و ارائه گردیده است. یادآوری میشود این الگودر چارچوب قانون مشاغل خانگی و دستورالعمل اجرائی ذیربط ارائه گردیده است. لازم به ذکر است به استناد ماده ۲۱ دستورالعمل اجرائی قانون مشاغل خانگی ، «امکان بازنگری پیرامون نحوه ثبت نام متقاضیان و بررسی طرح ها در دستگاه اجرائی ، شیوه نظارت بر مشاغل خانگی ، قرارداد پشتیبان و شاغل تحت پوشش ، ضوابط صدور مجوز و پرداخت تسهیلات به متقاضیان در صورت لزوم و تشخیص ستاد وجود خواهد داشت.»

۱. وضعیت فعلی مشاغل خانگی

بر اساس وضعیت موجود، پس از ثبت نام متقاضیان در سامانه مشاغل خانگی و بررسی و تأیید طرح های آنان توسط دستگاه اجرایی ذیربط، مجوز مشاغل خانگی آنان (به استناد ماده ۷ قانون مشاغل خانگی) توسط ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان ها صادر می گردد و در صورت نیاز به تسهیلات حمایتی، متقاضی (با توجه به بند ۶ ماده ۷ قانون مشاغل خانگی) جهت دریافت تسهیلات به نهاد های مالی معرفی می شود. در این فرآیند نظارت بر طرح و پیشنهاد اشتغال فرد متقاضی صرفاً بر مبنای تقاضای فرد بوده و متقاضیان بدون آگاهی از جایگاه، تخصص فنی و ... مجوز دریافت می نمایند و پرداخت تسهیلات بلافاصله پس از دریافت مجوز صورت می گیرد. در شیوه فوق اقدام موثری جهت هدایت، مشاوره متقاضیان و همسویی طرح های آنان با اقتصاد منطقه صورت نمی گیرد و اغلب پدیده ناپایداری اشتغال، انحراف تسهیلات و درآمد ناکافی مشاهده می شود.

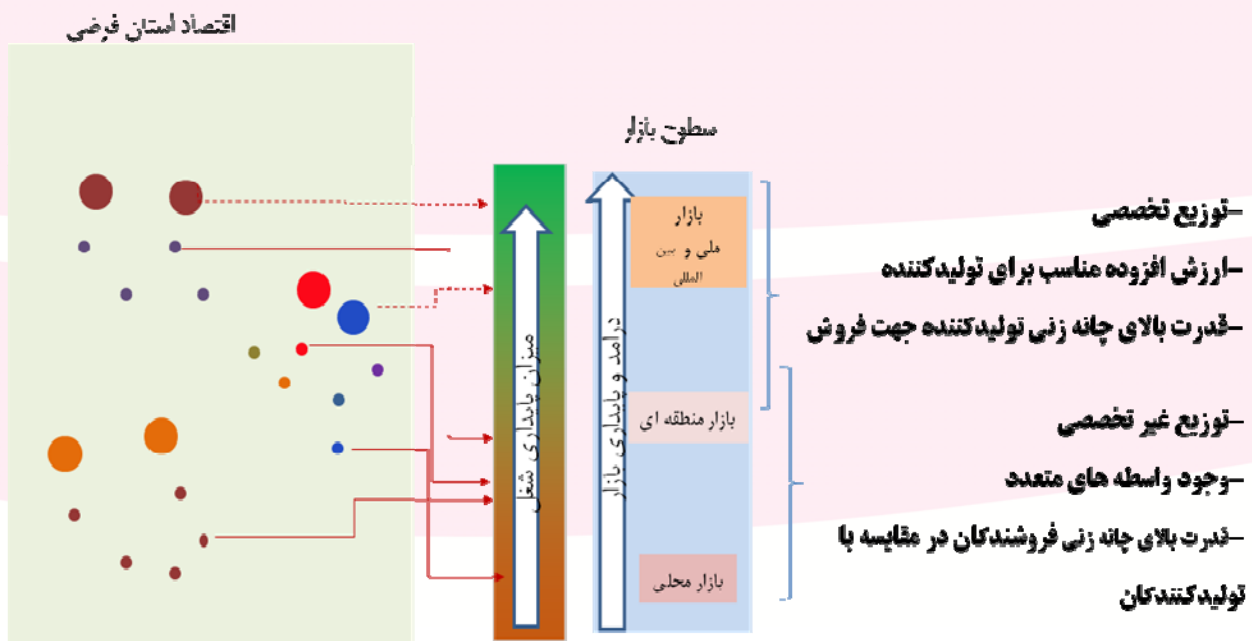
مهمترین چالش ها :

- عدم توجه کافی به مزیتها و ظرفیت های مناطق در پیشبرد برنامه مشاغل خانگی
 - فقدان برنامه ریزی آموزشی مناسب برای توانمند سازی متقاضیان
 - کم رنگ بودن فعالیت های پشتیبانی به نسبت فعالیت های مستقل ، با توجه به اهمیت نقش فعالیت های پشتیبانی در پایداری مشاغل خانگی
 - عدم توجه کافی به « بازار» و آمادگی نداشتن اغلب متقاضیان برای حضور در بازار
 - عدم حمایت های مناسب مالی و غیرمالی از متقاضیان مشاغل خانگی بویژه اشخاص پشتیبان
 - فراهم نبودن بستر فرهنگی کار برای شکل گیری و توسعه فعالیت های پشتیبانی مشاغل خانگی
 - عدم شناسایی رشته های جدید مشاغل خانگی در حوزه های صنایع ، تولید بدون کارخانه و فناوری اطلاعات
 - سلیقه ای عمل نمودن بانکها در پرداخت تسهیلات
 - وجود مغایرت های متعدد قانونی (بویژه در نظارت - بیمه - کاهش تعرفه های سوخت) در مشاغل خانگی ، نظیر:
مغایرت میان قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی با قانون مالیات های مستقیم (بند ۱۱ تبصره ماده ۴۶ قانون مالیات های مستقیم ، ماده ۱۸۶ قانون مالیات های مستقیم) - قانون هدفمندی یارانه ها (موضوع عدم همراهی وزارت نیرو برای تعیین ضوابط حمایتی در زمینه تعرفه مصرف آب، برق و سوخت مصرفی) - قانون تأمین اجتماعی، (موضوع اختیاری بودن بیمه در مشاغل خانگی و الزامی بودن بیمه افراد تحت آموزش در قانون تأمین اجتماعی که سبب کاهش انگیزه اشخاص پشتیبان به آموزش افراد تحت پوشش می گردد.) - مصوبه شماره ۱۴۳۳۶ ت ۴۵۵۱۰ ه مورخ ۹۱/۱/ هیئت دولت و تعیین تعرفه بالا برای صدور و تمدید شناسه نظارت بهداشتی در مشاغل خانگی
- مستندات قانونی :
- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
 - اصول بیست و هشتم (۲۸) و چهل و سوم (۴۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
 - سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران
 - قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی
 - بند ج ماده ۸۰ قانون برنامه پنجم توسعه
 - دستورالعمل اجرایی قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی

۲. وضعیت مشاغل خانگی در بازار و رابطه آن با مزیت های منطقه ای

۲.۱ وضعیت فعلی مشاغل خانگی در بازار

در روند فعلی بسیاری از فعالین مشاغل خانگی بصورت انفرادی فعالیت می نمایند و عموماً با مشکلات عمده ای (نظیر: عدم دسترسی به بازار فرامنطقه ای، عدم توانایی در ارائه محصول بصورت تخصصی و عدم قدرت چانه زنی در مقایسه با بنگاه های صنعتی و کارگاهی) مواجه هستند. بدیهی است در شرایط یادشده غالباً حضور در بازار بصورت محلی و غیرتخصصی بوده، اشتغال ناپایدار و ارزش افزوده محصول بسیار ناچیز می باشد. ولی بنگاه های تخصصی بزرگتر موجود در بازار یقیناً در تولید-توزیع و فروش محصولات از قدرت بالاتری برخوردار می باشند.

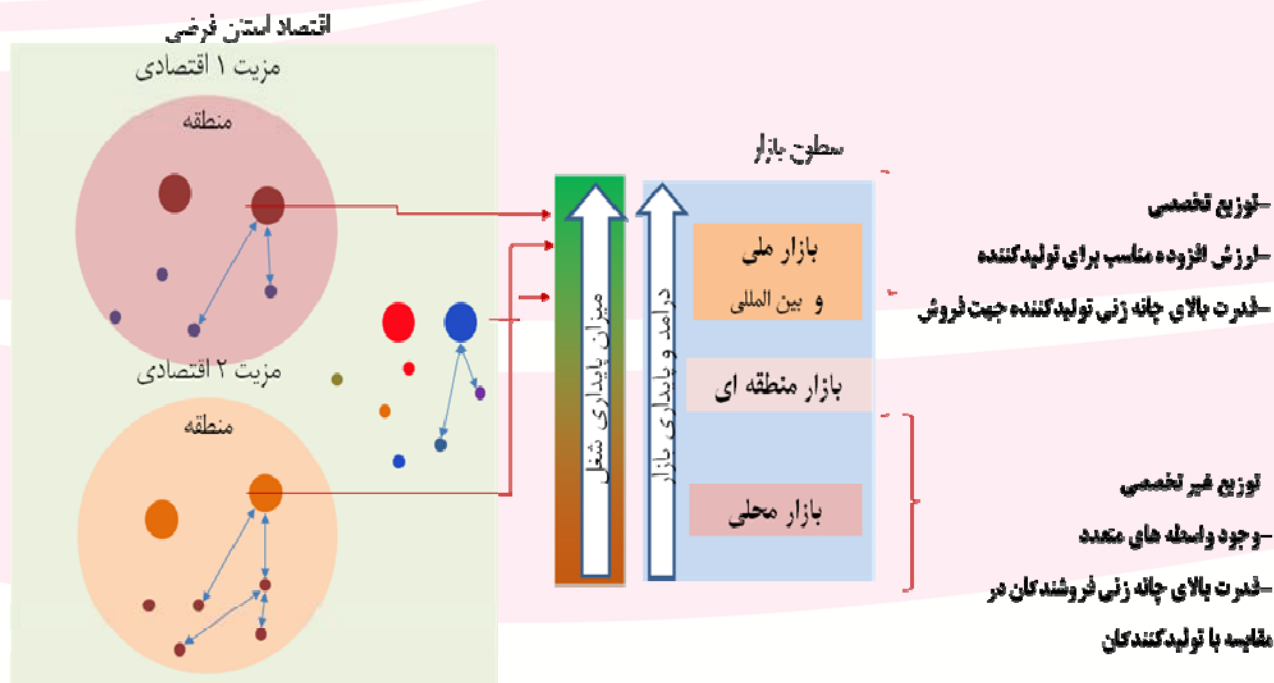

*دایره های کوچک نشانگر فعالیت های مستقل و انفرادی و دایره های بزرگتر بیانگر فعالیت های پشتیبانی و شبکه ای است.

۲.۲ وضعیت توسعه یافته مشاغل خانگی در بازار

ارتباط نقش مزیت های نسبی و رقابتی مناطق و همچنین نوع ارتباط آنها با بنگاه های اقتصادی تخصصی با وضعیت توسعه یافتگی مشاغل خانگی نشان میدهد آن دسته از فعالیت های شبکه ای که همسو با مزیت های رقابتی کسب و کار منطقه و در اتصال با بنگاه های اقتصادی بزرگتر (به منظور تکمیل کنندگی فعالیت و استفاده از خدمات آنها در توزیع و عرضه) فعالیت می کنند، نسبت به سایر فعالیت ها از پایداری بیشتری برخوردار بوده و به سطوح بالاتری از بازار دسترسی دارند.

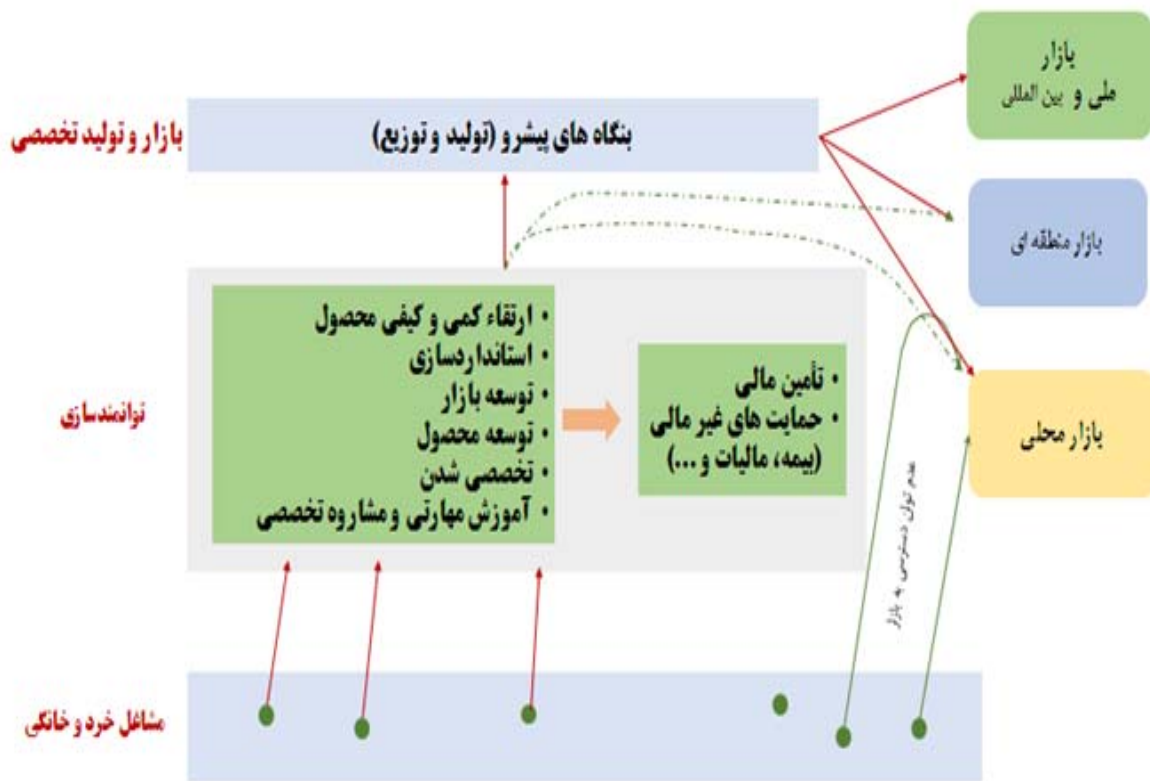
در این حالت می توان گفت از یک سو با فعالیت کسب و کارهای خانگی در مزیت های منطقه ای، امکان رونق و حضور فعال آنها قوی تر شده و از سوی دیگر این نقش آفرینی با حمایت و پشتیبانی بنگاه های بزرگتری که امکان دسترسی به بازارهای فرا منطقه ای و با ارزش افزوده بیشتر را دارند همراه خواهد بود.

*دایره های کوچک نشانگر فعالیت های مستقل و انفرادی و دایره های کمی بزرگتر بیانگر فعالیت های پشتیبانی و شبکه ای است.

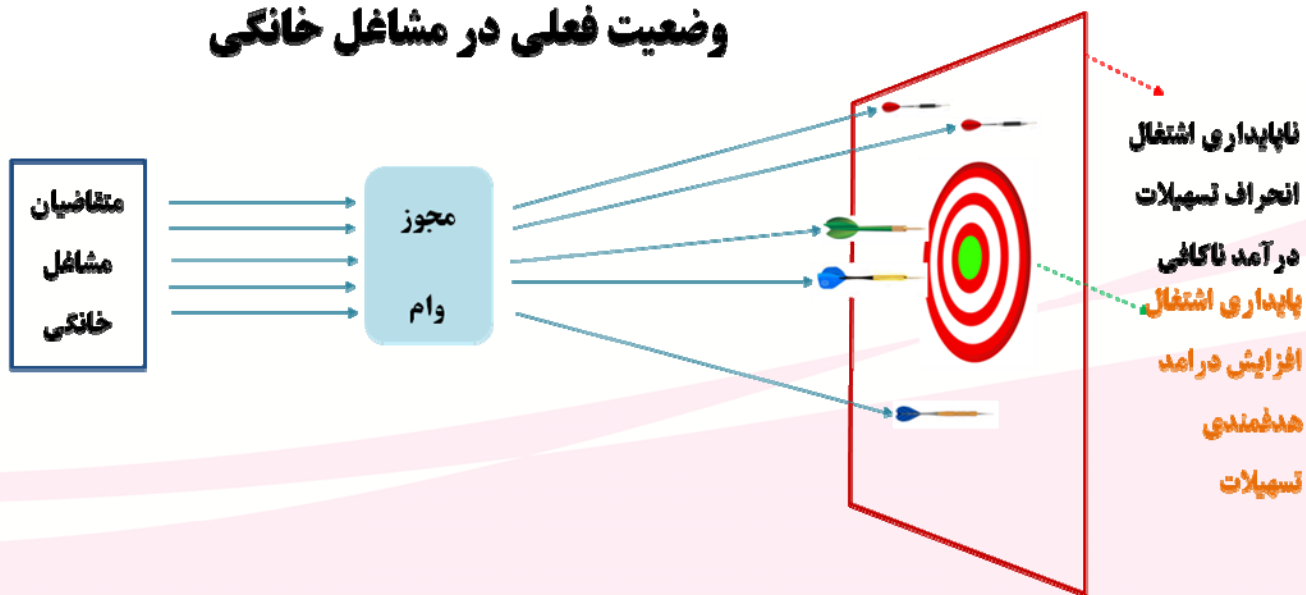
۳.۲ دسترسی به بازارهای بزرگ، تجاری و پایدار

این اسلاید مثالی برای نحوه مداخله توسعه ای جهت ورود محصولات تولید شده از سوی مشاغل خانگی به بازارهای بزرگتر و با ارزش افزوده بیشتر می باشد. در این اسلاید نشان داده شده است که بنگاه های مشاغل خانگی به دلیل بی توجهی به مزیت های رقابتی همچون استاندارد، کیفیت و ... به تنهایی توان حضور در بازار فرا منطقه ای را نداشته و نیازمند کمک و هدایت هستند. در این حالت نهادی وجود خواهد داشت که بصورت تخصصی محصولات و خدمات مشاغل خانگی را تقویت و توانمند کرده و این محصولات را به شبکه های توزیع تخصصی متصل خواهند کرد.»

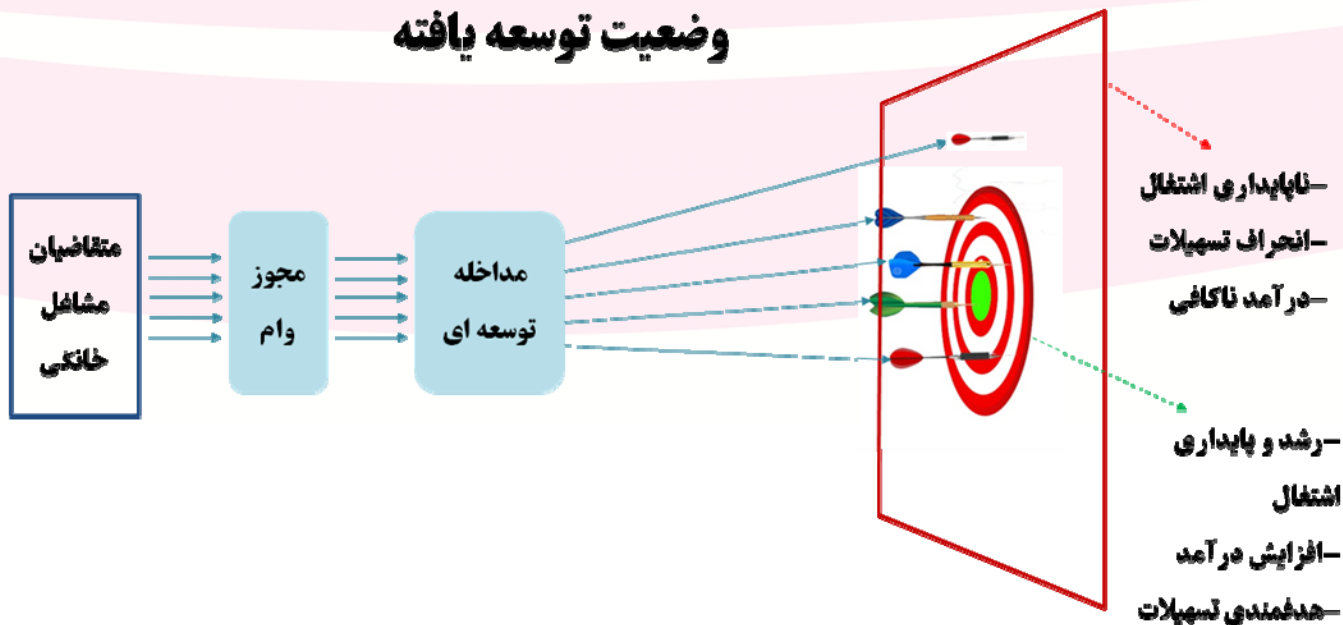

*دایره های کوچک نشانگر فعالیت های مستقل و انفرادی مشاغل خانگی است.

وضعیت فعلی در مشاغل خانگی

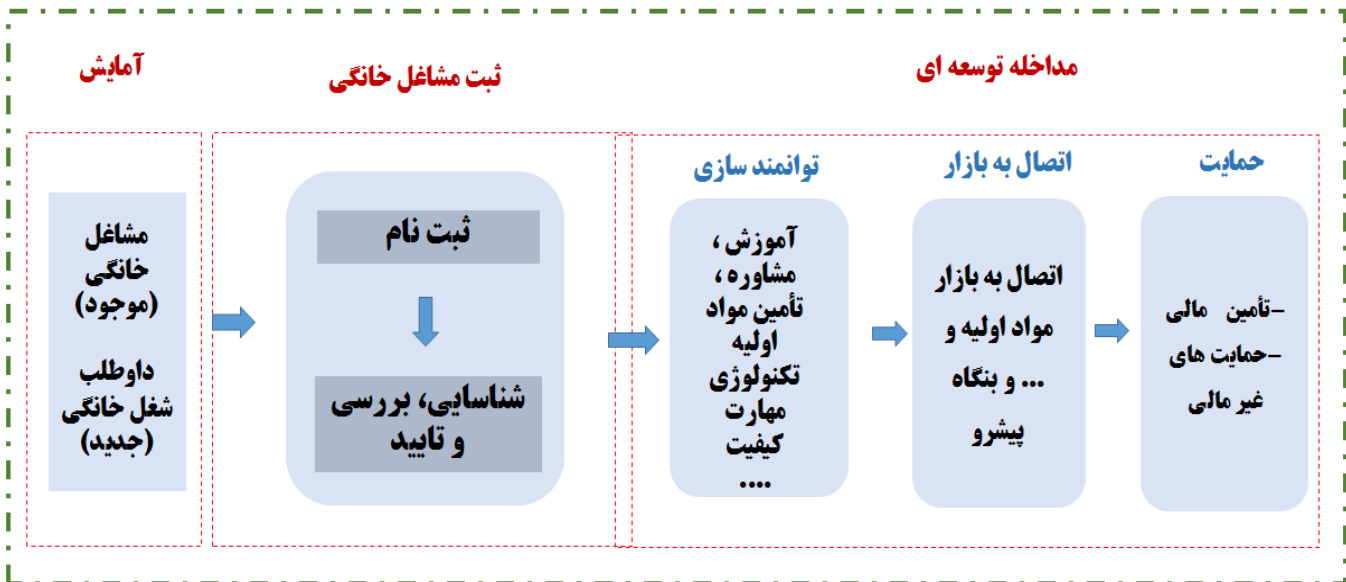
وضعیت توسعه یافته

۳. الگوی توسعه مشاغل خانگی

در الگوی مشاغل خانگی، شناسائی پتانسیل ها و مزیت‌های نسبی و رقابتی مناطق و جلب مشارکت فعالین و اشخاص حقیقی و حقوقی بخش خصوصی و غیردولتی که توان مشارکت در اجرای الگو توسعه مشاغل خانگی را دارند و مداخله توسعه ای دستگاه‌های اجرائی، از نکات مهم و کلیدی است. در الگوی یاد شده دیگر تمرکز صرف بر اعطای وام کم بهره نبوده و مشاوره و توانمندسازی افراد، قبل از معرفی به نهادهای مالی صورت خواهد گرفت. موضوعاتی همچون تأمین مواد اولیه مناسب، کیفیت، مهارت و ... محورهای اصلی است که از این پس، تسهیلات و وام‌ها در چارچوب آن و در قالب اتصال به بازار بزرگتر و با ارزش تر ارائه خواهد شد تا بتوان به نحوه هزینه کرد آن نظارت داشت. در این الگو، نظارت عالی بر فرآیند اجرا برعهده کارگروه اشتغال استان می باشد.

نظارت (توسط کارگروه تخصصی اشتغال استان)

هدف و استراتژی

ظرفیت ها و مزایای فراوان مشاغل خانگی از جمله پایین تر بودن هزینه راه اندازی نسبت به سایر مشاغل ، انعطاف پذیری و امکان اشتغال برای اقشار گوناگون ، سبب گردیده که استفاده از ظرفیت های این مشاغل در تدوین برنامه های اشتغالزای وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گیرد و ضروری است برنامه ریزی مناسبی در زمینه های پایدار سازی ، اتصال به بازار و حمایت های مالی و جلوگیری از هدر رفت منابع صورت گیرد . بر همین اساس الگوی جدید توسعه مشاغل خانگی مبتنی بر توانمند سازی متقاضیان و با تمرکز بر اولویت ها و مزیت های مناطق تهیه گردیده که در تکمیل اقدامات قبلی ، اساس راهبری و پیشبرد برنامه مذکور خواهد بود. به طور کلی هدف و استراتژی اجرای طرح را می توان به صورت زیر بر شمرد:

هدف اصلی: ایجاد و تثبیت اشتغال از طریق توسعه کسب و کارهای خانگی

استراتژی: توسعه کسب و کارهای خانگی و محلی در بستر زنجیره ارزش مربوطه و اتصال پایدار به بازار

دستاوردهای مورد انتظار

با توجه به تجارب حاصل از عملیاتی نمودن برنامه ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی و در صورت فراهم شدن الگوی توسعه مشاغل خانگی ، مهمترین دستاوردهای مورد انتظار عبارتند از :

- افزایش سهم مشاغل خانگی توسعه یافته در اقتصاد مناطق
- افزایش حضور پایدار کسب و کارهای خانگی در بازارهای محلی و ملی
- ایجاد اشتغال پایدار در حوزه مشاغل خانگی
- اتصال صاحبان کسب و کار خانگی به بازارهای هدف و کسب و کار های مستقل به بنگاه های پیشرو
- توانمندی متقاضیان قبل از دریافت حمایت های مالی و کاهش وابستگی آنها به تسهیلات

جامعه هدف

انعطاف پذیری و قابلیت فراوان مشاغل خانگی ، عدم محدودیت در یک مقطع زمانی خاص و تنوع رشته های مشاغل خانگی که طیف گسترده ای از رشته های صنایع دستی ، مواد غذایی ، حوزه های فرهنگی ، فناوری اطلاعات و ... شامل می گردد، سبب شده که این مشاغل قدرت پوشش دامنه وسیعی از متقاضیان شامل کارآفرینان، زنان ، جوانان ، فارغ التحصیلان ، معلولان و غیره را داشته باشند.

افراد زیادی در جامعه وجود دارند که بدلیل عدم امکان حضور در محیط خارج از خانه عملاً ظرفیت و توانمندیهای بالای آنها مورد استفاده قرار نگرفته است ، نظیر زنانی که علیرغم اینکه نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می دهند و بسیاری از آنها دارای مهارت ، تحصیلات و تخصص هستند ، نرخ مشارکت آنها در فعالیتهای اقتصادی بسیار اندک است و به دلیل مهیا نبودن شرایط، نمی توانند نقشی در فرآیند اقتصادی و بازار کار کشور داشته باشند . یا فارغ التحصیلان دانشگاهها و افرادی که به هر دلیلی مایلند در خانه کارکنند و در محیط خانه بهتر و بیشتر فعالیت می نمایند .

به طور مشخص گروه های هدف الگوی توسعه مشاغل خانگی عبارتند از :

۱- جوانان ، زنان و فارغ التحصیلان

۲- افرادی که به دلیل ناتوانی جسمی مایل به انجام کسب و کار در خانه هستند.

۳- همه افراد داوطلب انجام فعالیت اقتصادی در خانه و اتصال به زنجیره ارزش کسب و کار

۴- افرادی که به دلیل محدودیت های مالی، امکان تهیه و اختصاص یک محل مستقل برای فعالیت و در قالب یک بنگاه را ندارند .

۴. مراحل اجرای الگوی توسعه مشاغل خانگی

۱- بررسی اولویت و پتانسیل منطقه :

- بررسی و تعیین پتانسیل ها و مزیت‌های نسبی و رقابتی مناطق
- شناسائی و فراهم نمودن زمینه همکاری فعالین و اشخاص حقیقی و حقوقی بخش خصوصی و غیردولتی که توان مشارکت در اجرای الگو توسعه مشاغل خانگی دارند .

۲- بررسی و تأیید طرح ها:

- انجام عملیات ثبت نام ، اخذ طرح‌های متقاضیان ، بررسی و تأیید طرح ها و صدور مجوز ، از طریق سامانه مشاغل خانگی به نشانی <http://mkh.mcls.gov.ir>

۳- توانمند سازی متقاضیان :

- ارایه آموزش های تکمیلی (شامل آموزش کسب و کار ، کارآفرینی ، بازاریابی و فروش و بهبود روش های تولید) با روش های متنوع آموزشی حضوری - غیر حضوری - مجازی و ...
- ارایه مشاوره تخصصی به متقاضیان
- اتصال متقاضیان به بنگاه‌های پیشرو

۴- اتصال به بازار

- اتصال واحدهای خانگی به بنگاه های بزرگ تر و پشتیبان
- تقویت و ارتقاء کیفی محصولات
- تقویت و ارتقاء توان بسته بندی محصولات
- تقویت و ارتقاء لجستیک و تحویل محصولات
- تقویت و ارتقاء فعالیت و اتصال به شبکه های تجارت الکترونیک

۵- حمایت مالی و غیرمالی

- پیگیری حمایت های مالی
- پیگیری ضوابط حمایت از متقاضیان در زمینه های آب و برق و گاز - بیمه - مالیات

۶- فروش و بازاریابی

- فراهم نمودن پلتفرم تجارت الکترونیک محصولات مشاغل خانگی و واحدهای پشتیبان و ...
- ایجاد بسترهای مناسب برای بازاریابی ، برپایی و توسعه بازارها و نمایشگاهها و فروش محصولات و اتصال به بازار فروش و عرضه محصولات مشاغل خانگی در فروشگاه های تعاونی و زنجیره ای

۷- نظارت :

- نظارت بر اجرای الگوی توسعه مشاغل خانگی (در سه لایه عملکرد دستگاه ها - طرح های اجرایی - میزان اثربخشی بر گروه های هدف)

۵. وظایف دستگاه های اجرایی در مراحل اجرای الگو (همکاری های بین دستگاهی):

۱-۵ بررسی ظرفیت و پتانسیل منطقه :

- وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی و دستگاههای اجرائی ذیربط مکلف هستند پتانسیل ها و مزیت های نسبی و رقابتی مناطق را جهت اجرای الگو توسعه مشاغل خانگی ، بررسی و تعیین نمایند .
- وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی و دستگاه های اجرائی ذیربط مکلفند فعالین و اشخاص حقیقی و حقوقی بخش خصوصی و غیردولتی که توان مشارکت در اجرای الگو توسعه مشاغل خانگی دارند را در کلیه مناطق شناسائی و زمینه همکاری آنها را فراهم نمایند.

۲-۵ بررسی و تأیید طرح ها: عملیات ثبت نام و اخذ طرحهای متقاضیان ، بررسی طرحها و صدور مجوز توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دستگاههای اجرائی و حمایتی ذیربط ، از طریق سامانه مشاغل خانگی به نشانی <http://mkh.mcls.gov.ir> انجام میشود.

۳-۵ توانمند سازی متقاضیان :

- سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور مکلف است برنامه ریزی لازم جهت ارایه آموزش های تکمیلی (شامل آموزش کسب و کار ، کارآفرینی ، بازاریابی و فروش و بهبود روش های تولید) را با روش های متنوع (حضوری - غیر حضوری - مجازی و ...) در کشور فراهم آورد .
- وزارت صنعت ، معدن و تجارت - وزارت جهاد کشاورزی - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری - مرکز ملی فرش - کمیته امداد امام خمینی «ره» - بنیاد شهید و امور ایثارگران - صندوق کارآفرینی امید - سازمان بهزیستی کشور، مکلفند به متقاضیان مشاوره تخصصی ارایه نمایند . در صورت عدم امکان ارایه مشاوره تخصصی، لازم است از پتانسیل های موجود در سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور و سایر نهادهایی که از سوی دبیرخانه (ظرف ۲۰ روز پس از تصویب الگو) معرفی می شوند استفاده نمایند.

وزارت صنعت ، معدن و تجارت - وزارت جهاد کشاورزی - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری- مرکز ملی فرش- کمیته امداد امام خمینی «ره» - بنیاد شهید و امور ایثارگران - صندوق کارآفرینی امید - سازمان بهزیستی کشور، مکلفند جهت آموزش متقاضیان (شامل آموزش کسب و کار ، کارآفرینی ، بازاریابی و فروش، بهبود روش های تولید) علاوه بر ظرفیت های داخلی ، از پتانسیل های موجود در سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور استفاده نمایند.

۴-۵ اتصال به بازار

دبیرخانه ستاد موظف است نهادهای دارای قابلیت و ظرفیت تخصصی مانند جهاددانشگاهی و سازمان توسعه تجارت را جهت نقش آفرینی در اجرای الگوی توسعه مشاغل خانگی و بویژه « اتصال واحدهای خانگی به بنگاه های بزرگ تر- تقویت و ارتقاء کیفیت و بسته بندی محصولات- تقویت و ارتقاء توان لجستیک و تحویل محصولات - اتصال واحدهای خانگی به شبکه های تجارت الکترونیک » ، شناسایی و نسبت به هماهنگی و توافق بر اجرای کار توسط آنها اقدام نماید .

۵-۵ حمایت مالی و غیرمالی

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و بانک مرکزی مکلفند جهت تأمین منابع مالی مورد نیاز طرح توسعه مشاغل خانگی، پیگیری و اقدامات لازم را بعمل آورند.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است ضوابط حمایت از متقاضیان در زمینه های آب و برق و گاز را از طریق وزارت های نیرو و نفت پیگیری نماید.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است ضوابط حمایتی بیمه ای را نماید.

وزارت امور اقتصادی و دارائی مکلف است ضوابط حمایتی مالیاتی را پیگیری نماید.

۵-۶ فروش و بازاریابی

- دبیرخانه ستاد موظف است پلتفرم تجارت الکترونیک محصولات تولیدی توسط مشاغل خانگی و واحدهای پشتیبان و را با همکاری دستگاه های دولتی و بخش خصوصی فراهم نماید .
- دستگاههای اجرایی مکلف به همکاری در ایجاد بسترهای مناسب برای بازاریابی ، برپایی و توسعه بازارها و نمایشگاهها و فروش محصولات و اتصال به بازار فروش می باشند.
- معاونت تعاون ، وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی مکلف است بستر لازم برای عرضه محصولات مشاغل خانگی در فروشگاه های تعاونی و زنجیره ای را فراهم نماید .
- شهرداری ها مکلفند مطابق تکالیف قانونی تعیین شده، امکان استفاده از بازار محلی جهت عرضه و فروش محصولات مشاغل خانگی ، را به صورت جدی تری اجرا نمایند .

۵-۷ نظارت :

- علاوه بر دبیرخانه ستاد و دستگاههای اجرایی ذیربط ، کارگروه اشتغال استان نظارت بر حسن اجرای طرح الگوی توسعه مشاغل خانگی در استان (در سه لایه عملکرد دستگاه ها - طرح های اجرایی - میزان اثربخشی بر گروه های هدف) را در چارچوبی که دبیرخانه ستاد ظرف یک ماه پس از تصویب این الگو ارایه می نماید ، بر عهده دارند .